

Bornholm August 2024 Trasy NW UPDATED

Všeobecne úvod o geológii a histórii záchranných pobrežných chodníkov na ostrove

Kým najstaršia časť Dánska sú vápencové útesy na ostrove Mon so svojimi 80 mil rokmi – tak skalnaté podložie Bornholmu je oveľa staršie – má až 1,7 mil rokov. Vtedy vulkanická aktivita a silné zemetrasenia vytvorili vysoké bazaltové hory, ktoré následne tektonické tlaky zmenili na granit resp. žulu. Žulovú dosku Bornholmu narušila v neskoršom období opäť tektonická činnosť a zemetrasenie, čím vznikli rôzne zlomy a údolia, útesy a pevninské trhliny. Pred miliónmi rokov bolo územie Bornholmu časťou superkontinentu a túto časť mohutné sily vytlačili ďaleko na sever – vďaka tomu sa na Bornholme nachádza množstvo fosílií a kosterných nálezov dinosaurov. Definitívnu podobu Bornholmu dala doba ľadová pred 25 000 rokmi, ktorá sa ďalších 10 000 rokov roztápala a zdvíhala vodnú hladinu až tak, že z pevninského Bornholmu vznikol ostrov, ako ho dnes poznáme. Výbežok Hammeren bol dokonca kedysi samostatným malým ostrovom. Geológovia radi vykresľujú geológiu ostrova tak, že časť tej najstaršej zemskej kôry vystrčila svoj nos nad hladinu mora.

Severná polovica ostrova je pokrytá žulou, južná časť s väčším pieskovcom ľadovce rozdrobili na väčší povrch a pieskovú pláž.

Bornholmská záchranná pobrežná služba vznikla v roku 1852. Postupne vybudovala sieť pobrežných chodníkov okolo celého ostrova i na tých najneprístupnejších miestach bornholmskeho severu a vzniklo nové zamestnanie – záchranné patroly, veľmi slabo platené, ktoré sa počas zlého počasia, hmly a v noci pohybovali po záchranných chodníkoch, aby varovali posádky lodí pred nebezpečným pobrežím, alebo aby v horšom prípade zachraňovali stroskotané lode. Bolo pravidlom, že patroly boli na chodníkoch vtedy, ak bol vietor silnejší ako 10 metrov za sekundu a za hmlistého počasia. Lode síce mali kompas pre základnú navigáciu, ale ich funkčnosť bola v blízkosti pobrežia narušovaná kovmi obsiahnutými v skalnatom pobreží, čo znemožňovalo navigáciu. Len na západnom pobreží pri mestečku Vang stroskotalo viac ako 50 lodí. Podobne bolo na tom severné pobrežie. O čom sa dnes málo hovorí, že „záchranní“ nemali za úlohu zachraňovať stroskotané lode, ale často sa priživovali na zachránenom vzácnom carge. Dnes sa pozostatky záchranných chodníkov „kyststi“ sčasti zachovali len na severnom a západnom pobreží ostrova. Zamestnanie pobrežných patrol sa často po celé generácie dedilo z otca na syna.

S príchodom modernejších navigačných prostriedkov postupne zanikala aj sieť záchranných pobrežných chodníkov. Pred ich zánikom ich zachránil zrod turistického priemyslu a Dánska agentúra pre prírodu, ktorá zreštaurovala časť chodníkov. Bohužiaľ ich časť však zanikla, buď ich zabrali súkromné farmy a ako súkromné pozemky ich treba obchádzať alebo ich časť zabrali dnešné cyklochodníky - konkrétne cyklochodník č. 10 vedúci okolo ostrova. Dnešná

sieť zachranných, dnes turistických chodníkov je označená žltou farbou a nápismi Kysti – niekde nápis uvádza aj dĺžku chodníka v km.

Program:

Pondelok 09:00

Vstupný kurz a inštruktáž

Vstupný kurz a inštruktáž nordic walking pre začiatočníkov pod vedením inštruktorky Nordic Walking Kristíny Schejbalovej z Českomoravskej asociácie NW. **Začiatok o 9,30 hod.** s nasledujúcim obsahom :

- Všeobecná informácia o nordic walking /NW/
- Zdravotné benefity NW
- Športový materiál pre NW /správne obutie, paličky, oblečenie a pod./
- Technika NW a správna chôdza
- a iné /stretching atď./

Výlet 1: Pondelok 09:30 – 13:00

Doobedná časť: Østerlars

route data

Nature Trail

Distance ↔ 11.3 km

Duration ⌚ 2:55 h

Ascent ⬆️ 113 m

Descent ⬇️ 110 m

Difficulty

easy

Stamina

Technique

Altitude

98 m

2 m

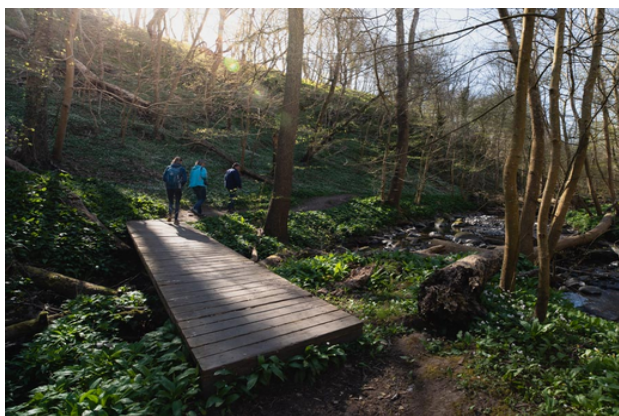

Trasa: Gudhjem Feriepark Melsted – útesy pobrežia Melstedu – vstup do údolia rieky Kobbe Å k vodopádu Staveholvandfald – okrúhly kostol Østerlars kirke

Návrat: tou istou cestou resp. cyklotrasou popri rieke Kobbe Å /nie korytom/ a ďalej po Kobbvej späť do Gudhjemu Melstedu, resp. do prístavu v Gudhjeme. V prípade potreby návrat autobusom BAT do Gudhjemu linkou 4 alebo 9 z Østerlarsu do Gudhjemu.

Dĺžka trasy : cca 5 km jedným smerom, s návratom po cyklotrase : 11 km. . Časová náročnosť bez prestávok spolu cca 3 hodiny.

Náročnosť trasy : úvodná trasa so strednou náročnosťou. Z **Ferieparku** vyrazíme po atraktívnom turistickom skalnatom chodníku ponad útesy pri Gudhjeme a **Melstede** v dĺžke cca 1 km s miernou náročnosťou až k ústiu riečky **Kobbe Å** do mora – hneď za campingom **Sannes Familiecamping**. Tam sa otočíme do vnútrozemia a korytom rieky Kobbe Å /par desiatok metrov od pobrežia sa tok v tvare písmena ypsilon delí a my pokračujeme sledovaním hlavného toku vľavo. Následne prídeme až k 3 m vysokému vodopádu **Staveholvandfald**. Vzdialenosť na toto miesto je cca 2,5 km náročnejším lesným terénom popri koryte rieky. Striedavo malými mostíkmi prechádzame z jednej strany rieky na druhú. Jednoduchšia alternatíva oboch týchto úsekov je paralelný cyklochodník – čiastočne s asfaltovým povrchom, čiastočne so šotolinou. Pokračujeme korytom rieky alebo paralelným cyklochodníkom až k cieľu dnešnej trasy – k unikátnemu najstaršiemu okrúhlemu kostolíku **Østerlars**. Návrat do Gudhjem Ferieparku je najjednoduchší po cyklotrase č 25 z Østerlarsu do Melstedu/Gudhjemu.

Popis trasy : Trasa s krásnymi scenériami. Úsek nad útesmi ponúka krásny pohľad na more a údolie riečky Kobbe v ničom nezaostáva. Cesta vedie jej korytom popri strmých útesoch, mostíkmi, údolie je plné kvetov, zaregistrujete spev slávikov /Bornholm sa nazýva tiež ostrovom slávikov/.

Hlavnou destináciou je však **Østerlars Kirke** z r. 1150, v ktorého základoch sa údajne ukrývajú tie najzázračnejšie templárske poklady – Svätý Grál a Archa zmluvy. Na stavbe je dobre rozoznateľná jej obranná funkcia v minulosti. Unikátny je centrálny cylindrický pilier, dekorovaný zreštaurovanými freskami zo 14.st. Oltár a kazateľnica sú zo 16.storočia. Vo vchode je umiestnený runový kameň a podľa miestnych zvyklostí, oddelene, ale v tesnej blízkosti stojí zvonica so zvonmi zo 17.storočia.

Okolo kostolíka sa rozprestiera typicky dánsky cintorín a nachádza sa tu **čarovná kaviareň** a obchodík resp. manufaktúra mydiel, kde si dáme prestávku.

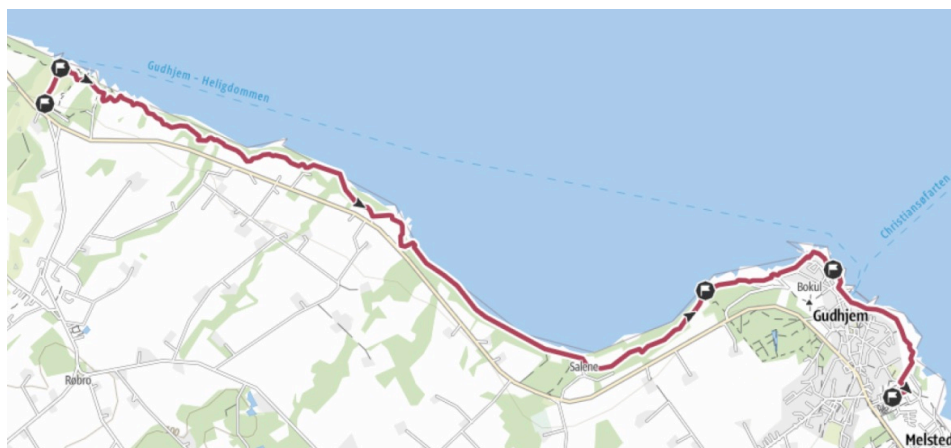

Len 300 metrov od kostolíka sa nachádza Bornholmské centrum stredoveku **/Bornholms Middelaldercenter/**, ktoré na 15 hektároch približuje formou žijúceho skanzenu život stredovekej komunity z roku 1350, vrátane domácich zvierat, vodných mlynov, a obydlí z tohto obdobia. V bezprostrednom susedstve centra je najväčší minigolf v severnej Európe. 18 jamiek zdobia modely najväčších pamätihodností ostrova.

Výlet 1: Pondelok 15:00 – 17:30

Poobedná časť: Helligdomsklipperne a Múzeum umenia

route data

Hiking route

Distance ↔ 7.6 km

Duration 🕒 2:12 h

Ascent ▲ 62 m

Descent ▼ 81 m

Difficulty moderate

Stamina ●●●●●●

Technique ●●●●●●

Altitude
51 m
2 m

Trasa: Gudhjem Feriepark Melsted /autobusom linka č. 1, alebo 2, 2 zóny z Gudhjemu do Helligdommen/ – Kunstmuseum Bornholm – Helligdomsklipperne – Gudhjem feriepark

Návrat: z múzea moderného umenia Bornholms Kunstmuseum sa vraciame popri útesoch Helligdomsklipperne

Dĺžka trasy : cca 7 km popri útesoch naspäť z múzea do Gudhjem Feriepark

Voliteľná alternatíva : jeden smer t.j. z Gudhjemu do Helligdomsklipperne absolvovať historickou drevenou loďou M/S Thor z roku 1913. Ma kapacitu 75 pasažierov a plavba trvá cca 30 minút. Cena jedným smerom : 100 DKK /15/ EUR. Naspäť do Gudhjemu už walkerská etapa po vrcholoch útesov.

Popis trasy a náročnosť : trasa patrí k tým najkratším, ale náročnosť zvyšuje turistický chodník vedúci po vrcholoch útesov. Pobrežný chodník na útesoch vedúcich k skalnatým útesom Helligdomsklipperne patrí vďaka nádherným pohľadom k tým „naj“ na celom Bornholme. Tie, spolu s Bornholmským umeleckým múzeom stojacim na vrchole útesov sú našou dnešnou destináciou.

Gudhjem /Domov Bohov/ je mesto s veľmi starým osídlením, je to rybárske a obchodné centrum, s lodným spojením na Christiansø a možno najatraktívnejšie mesto na celom

ostrove. Mestské domy sú postavené na strmých skalnatých vrcholcoch a mnohé z nich slúžili a dodnes slúžia ako udiarne rýb, čomu nasvedčuje konštrukcia komínov. Dnes sa ryby spracovávajú moderným spôsobom, avšak mnohé udiarničky sú v prevádzke dodnes a pracujú pre potešenie turistov. Bornholm je totiž preslávený svojimi údenými haringami. Prvá údiareň v Gudhjeme vznikla v r. 1866. Haringy sa upravujú aj na mnoho iných spôsobov, ale receptúry sa držia v tajnosti. Najslávnejším predstaviteľom tejto špeciality je „Sol over Gudhjem“ /Slnko nad Gudhjemom/. Ide o sendvič z tmavého hrubozrnného chleba s údeným haringom, na ktorom slnko symbolizuje surové žĺtko z vajíčka. Sendvič je dozdobený a dochutený plátkami redkvičky, kolieskami cibule a posekanej pažítky. Názov Sol over Gudhjem nesú aj šefkuchárske kulinárske súťaže, ktoré sa tu pravidelne usporadúvajú. Myslíme si, že by ste z Bornholmu nemali odísť aspoň bez jednej návštevy preslávenej údiarne **Gudhjem Rogeri** v starom prístave mesta.

Miestny kostol je pomerne novodobý, z r. 1893, avšak v tesnom susedstve je kaplnka z 13. storočia. Na cintoríne pri kostole je pochovaný jeden z najväčších dánskych maliarov, Oluf Høst, ktorému je venované aj múzeum Oluf Høst Museet. Rovnako je tu pochovaná Ellen Price, primabalerína kodaňskej kráľovskej opery, ktorá stála modelom pri tvorbe slávnej sochy Malej morskej víle. Mesto ponúka návštevu mestského múzea Gudhjem museum, či Melsted Landbrusmuseum neďaleko nášho dočasného domova. Mesto je tiež plné drobných obchodíkov s najrôznejším tovarom. V prípade zlého počasia je tu k dispozícii krytý bazén

Gudhjem Svommehal. Kopcu nad Gudhjemom dominuje biely veterný mlyn – častý terč foto objektívov . Najvyšším bodom mesta je kopec Bokul, ktorý ponúka nádherný výhľad na ostrov, more i vzdialené Hráškové ostrovy. Svahy kopca sú obyčajne pokryté bohatou úrodou černíc a čučoriedok. Hneď za kopcom sa nachádza Gudhjem Plantage s pekným lesíkom a lesným jazierkom **Gramyr** – ideálne miesto na piknik.

Prvou zastávkou bude múzeum respektíve galéria moderného umenia **Bornholms Kunstmuseet**. Galéria je postavená v blízkosti útesov Helligdom, ide o typickú moderú škandinávsku architektúru, aj keď jej výstavba spočiatku vyvolala nevôľu miestnych obyvateľov. Na mieste, kde stojí galéria bolo kedysi prameň so zázračnou vodou, ktorý však zanikol. Pri stavbe galérie sa však prameň znovu objavil a bol zakomponovaný do stavby galérie, ktorou dnes preteká. Galéria vystavuje diela / vzniknuté od roku 1800/ umelcov so vzťahom k Bornholmu, predovšetkým sú tu diela tzv. Bornholmskej školy od roku 1800 – medzi nich patria Edvard Weie, Karl Isakson, Olaf Rude, Kraesten Iversen, Niels Lergaard no a samozrejme národný hrdina – maliar Oluf Høst. Oluf Høst bol medzi susedmi veľmi neoblúbený človek a predovšetkým prchký človek. Hovorí sa ňom, že pri častých požiarov drevených budov bol často prítomný a zúrivo a agresívne odháňal hasičov, tak bol uchvátený svetelným predstavením zúriaceho požiaru. Tiež sa spomína príhoda, kedy o jeden z jeho obrazov prejavil záujem kupec s cudziny. Oluf však obraz predať nechcel a odolával aj

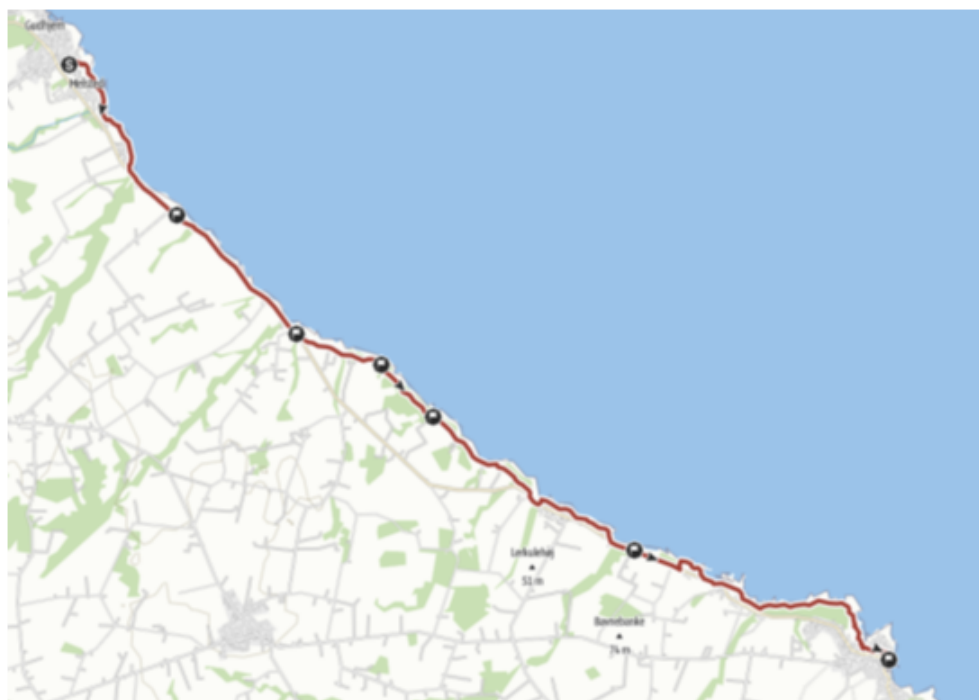
ustavične zvyšujúcej sa ponuke peňazí za obraz. To ho rozzúrilo do nepríčetnosti až tak, že zobral predmetný obraz a pred užasnutým kupcom ho roztrhal na márne kúsky.

Umelecká galéria je vhodná skorej k individuálnej návšteve ako skupinovej a navyiac vzhľadom na to, že je v blízkosti nášho ubytovania odporúčame záujemcom individuálnu návštevu. Naša skupina si len pozrie nádherne exteriéry a bude pokračovať v ceste. Súčasťou týchto exteriérov sú 22 m vysoké útesy Helligsdomklipperne. Celé útesové zoskupenie /kedysi pútnické miesto/ sa člení na formácie s príznačnými označeniami ako Lyseklippen /Oltárne svietniky/, Magetarnet /Zltá veža/, Maneskinsklipperne /Skaly mesačnej žiary/ a Kaerlighedsbaenken /Lavička milencov/. Unikátnou je jaskyňa 65 m hlboká Sort Gryde, kde žije veľmi vzácny bornholmský pavúk. Hneď za útesmi, pri Stammershalde sú hroby hviezdovitého tvaru, formované tak, akoby ústili do jedného ohniska, pochádzajú ešte z doby železnej.

Výlet 2: Utorok 09:00 – 15:00

Svaneke

route data

Nature Trail

Distance ↔ 15.5 km

Duration ⌚ 4:00 h

Ascent ⬆️ 47 m

Descent ⬇️ 84 m

Difficulty easy

Stamina ■■■■■■

Technique ■■■■■■

Altitude

34 m

1 m

Trasa: Severovýchodné pobrežie Gudhjem Feriepark – Randklove trhliny – Svaneke. Cieľovou destináciou je rybárske mestečko Svaneke – vyhlásené ako najkrajšie mestečko Dánska pre unikátne zachované pamiatky.

Návrat: Trasa má jedným smerom takmer 15 km do centra Svaneke a preto odporúčame absolvovať jednu cestu autobusom BAT. Možno zvoliť cestu busom najprv tam t.j. do Svaneke alebo opačným smerom. Na trase premáva niekoľko liniek BAT – smerom na Svaneke je to bus č. 7 a opačným smerom 8 . Vo Svaneke odporúčame sa naobedovať a pozrieť si staré mesto a pešiu zónu s malými obchodníkmi. Možnosť si pobyt predĺžiť a vrátiť sa pravidelnou linkou aj neskôr.

Náročnosť : trasa je stredne náročná, náročná je však svojou dĺžkou. Prekonať cca 15 km si vyžiada cca 3 hodiny chôdze – po trase je však veľa zaujímavostí, ktoré stoja za zastávku a ak ich zarátame do časového scenáru znamená to navyše 60 – 90 minút.

Popis trasy : jedna z najatraktívnejších odporúčaných trás na Bornholme. 15 km po pobreží naše pľúca intenzívne prepiera morský vzduch. Špecifickou charakteristikou tejto trasy je, že nemá hluché miesta, je neustále čo vidieť, obdivovať a je plná atraktívnych zastavení. Pri nástupe na trasu walkeri kopírujú pobrežie – buď po walkerských chodníkoch resp. povedľa po cyklochodníku, alebo striedavo, kde to geografia pobrežia dovolí zostupujeme na úplne pobrežie a znovu ideme po hrane ostrovnej žulovej platne, zväčša po hrane skalnatých úsekov t.j. v teréne pre bicykle nedostupnom. Ide o úseky Gudhjem Feriepark po ústie rieky Kobbe /1 km/, potom cca 3 km šlapeme po . chodníkoch pre chodcov kopírujúc cyklotrasu – na tomto úseku odporúčame navštíviť umelecké dielne na výrobu dekoračného skla **Baltic Sea Glass** – profesionálni sklári tu pred očami užasnutých návštevníkov vyrábajú svoje kúsky. Následne pri mieste Rise Baek resp. pri známom „Bielom dome“ **Hvide Hus** /značkový

butik s outdoorovým módnym tovarom – leží napravo od cyklochodníka do Svaneke/ odbočíme znovu oproti na chodník vedúci po útesoch, ktoré nás po ďalšom kilometri privedú na miesto známe ako **Randklove skaar** /vo voľnom preklade štvorlístková štrbina/. Chodník po útesoch sa ironicky nazýva **Cobra chodník**, práve preto, že tu žiadne hady nie sú. Cobra chodník vedie cca 4 km úchvatnými miestami k Randklove Skaar a ďalej až do Bølshavnu. Na tomto mieste sa žulová doska na ktorom leží ostrov Bornholm na styku s morom rozštiepila do hlbokých úzkych trhlín. Trhliny resp. jazvy v granitovej dosky z chodníka nevidno, treba k nim zísť – tá najväčšia z nich je 2 metre široká a 14 metrov hlboká. Veľmi obtiažne sa dá dostať na ich dno. Na mieste sa treba pohybovať so zvýšenou opatrnosťou, ale scenérie ne tomto mieste, s výhľadom na more a oproti ležiace Hráškové ostrovy stoja naozaj za to. Po pobreží pokračujeme a len neďaleko Randklove Skaar objavíme **Haraldov prístav**- miestny rybár Harald vybudoval malý utajený prístav, ktorý cez 2.svetovú vojnu využíval na pašovanie nacistami stíhaných Židov z Dánska do neutrálneho Švédska a tiež na pašovanie zbraní.

Na našej trase na pobreží ležia ďalšie zaujímavosti, ktoré stoja za zastávku, ako prístav **Bølshavn**, či pamätník **Hellig Kvinde** /Svätá žena/ pozostávajúceho so 16 monolitov predstavujúcich ženu s deťmi premenenými na kamene. Pohrebná mohyla má pochádza ešte z doby železnej. Bolshavn je nádherný malý rybársky prístav – preslávený svojimi pitoresknými polohrazdenými domami. Na ceste z Listedu do Svaneke je veľké množstvo prenádherných, pre Bornholm typických, polohrazdených drevených domov so žltými či červenými strechami. Na konci trasy nás však už čaká cieľové mesto **Svaneke** – najkrajšie dánske obchodné mesto.

Atraktivnosť miesta zvyšuje informácia, že v roku 2013 mesto dostalo titul ako najkrajšie dánske mesto. V roku 1975 dostalo Svaneke ocenenie /zlatú medailu/ Rady Európy za ochrannú a renováciu historických urbanistických pamiatok. Mesto je plné historický domov, zväčša ide o typické polohrazdené domy a všetko akoby vytváralo akýsi skanzen architektúry. Srdcom mesta je jeho malebný prístav. Vo Svaneke sa nachádza aj najväčší ostrovný pivovar, je to centrom sklárskeho umenia, mesto je plné obchodíkov s lokálnymi delikatesami ako sú cukrovinky, čokolády, celosvetovo preslávený výrobňa pelendrekových cukríkov **Johan Bulow** a samozrejme údiarne rýb – **Svaneke Røgeri**. Udiareň, ktorú často navštevoval aj bornholmský maliar Oluf Høst má 5 bielych komínov nazývaných tiež ako „Päť sestier“ Medzi najkrajšie a najstaršie mestské stavby patri celé námestie Torvet, Hotel Østesøen, ktorý ubytováva hostí od roku 1600. Nemali by sme zabudnúť spomenúť aj pre mesto typickú vodnú vežu, ktorej tvorcom bol známy dánsky architekt Jørn Utzon ani maják Svaneke Fyr. Mesto bolo už od stredoveku známe výrobou lodí a táto skutočnosť poznamenala aj architektúru mesta. Milovníci vody sa v Svaneke môžu potešiť návštevou vodného parku Joboland, s množstvom vodných a iných atrakcií.

Výlet 3: Streda 08:45 – min. 16:00

Hammershus a Hammer Odde

route data

Hiking route

Distance ↔ 12.4 km

Duration ⌚ 3:20 h

Ascent ⬆️ 60 m

Descent ⬇️ 133 m

Difficulty easy

Stamina ■■■■■■

Technique ■■■■■■

Altitude

104 m

3 m

Trasa/dĺžka trasy : hrad Hammershus, nahorná plošina Hammeren a údolie Slotslyngen a okolie.

Časová náročnosť trasy : trasa je svojou vzdialenosťou náročná na čas. Ide o celodenný výlet pre walkerov aj cyklistov.

POZOR – trasa v podobe ako je načrtnutá má jedným smerom /z Gudhjemu/ cca 25 – 27 km. Tam a späť teda približne 50 km. Pre walkerov navrhujeme presun do oblasti autobusom BAT resp. v kombinácii s NW/bicykel/bus. Destinácia len pre NW ponúka trasy v celkovej dĺžke cca 15- 20 km rozvrhnuté na celý deň.

Možnosť je zvoliť si buď čistú walkerskú alternatívu v kombinácii s autobusom /č. 1/, alebo zvoliť si kombináciu walkingu s bicyklami /č. 2/:

Alternatíva 1: Bus + Walking + Bus/Walking

Skupina, ktorá zvolí túto alternatívu absolvuje prvú časť trasy – Gudhjem Feriepark – Olsker autobusom BAT . Odchod z ferieparku /Gudhjem Ovre zastávka/ o 8,45 hod busom č. 1 . Z Olskeru /9,19 hod./ walkerská časť povedie údolím Slotslyngen na hrad Hammershus a odtiaľ na náhornú plošinu Hammeren až do dvojmestia Sandvik – Allinge. Tu nasadneme na autobus a vrátíme sa do Gudhjemu. Vyspelejší walkeri, ktorým nestačilo samozrejme môžu časť cesty prejsť po svojom a pokračovať smerom domov po nádhernom pobreží a nastúpiť na bus až im dojdú sily kdekoľvek na pobreží.

Alternatíva 2: Bicykel + Walking + Bicykel/Bus

Tí, ktorí zvolia túto alternatívu majú oveľa väčšiu slobodu a voľbu – nie sú závislí na odchodoch a príchodoch autobusov, majú slobodu pohybu a možnosť navštíviť ďalšie miesta, ktoré čistí walkeri nemajú v dosahu. V tento deň ich čaká celkom /cesta tam aj späť/ cca 40 km, čo na celý deň nie je nič zničujúce. K tomu ešte treba pripočítať cca 10 -15 km severskej chôdze. Ak by predsa len niekto toho mal dosť na cestu domov môže zvoliť autobus – ten berie 5 bicyklov – a uľahčiť si cestu domov.

Pre skupinu, ktorá zvolí túto alternatívu je odchod z Gudhjemu plánovaný o 9,00 hod a pri priaznivej zhode okolnosti sa obe skupiny zídu pri Hammershuse a tu sa pridať k walkerom /bicykle zaparkujú pri hrade/.

Návrat : po cyklotrase alebo autobusom BAT linkami č. 7 a 1 . Bus č. 1 odchádza zo Sandvig Gl. Station o 17,47-18,47 a 20,47 výstup zastávka Gudhjem Ovre. Odchody tej istej linky z Allinge Lindeplads o 16,52-17,52 – 18,52 a 20,52 hod. Alternatívou je bus č. 7 z odchodmi zo Sandvigu Gl. Station of 15,05 – 16,55 alebo z Allinge Lindeplas o 15,10 a 17,00 hod. Výstup linky 7 na zastávke Gudhjem/Melsted.

Popis pamätihodností na trase pre obidve skupiny : Našou destináciou je severozápadný roh ostrova s najsevernejším výbežkom ostrova **Hammer Odde**, ktorý spočíva na vyvýšenej skalnej plošine, kde /a v jej okolí/ strávime väčšinu dňa.

Táto plošina je plná zaujímavostí a pamätihodností – predovšetkým tu stojí “Spišský” hrad – **Hammershus** – najväčšia hradná zrúcanina v celej Škandinávii. Na plošine sa nachádzajú romantické majáky **Hammer fyr** a **Hammer Odde fyr** s nadherným výhľadom nielen na more, švédske pobrežie, ale i celý ostrov.

Ďalšími zaujímavosťami sú **Opálové, Hammerské, či Kryštálové jazero** s trasami pre walkerov. Na výbežku nájdeme pozostatky kaplnky z 11. storočia **Salomons kapel**, malebný prístav **Hammers Havn** a po pobreží južne od Hammershusu sa z mora vynárajú skalnaté útvary s pomenovaniami ako **Levia, či Ťavia hlava**.

Pri tejto príležitosti odporúčame zísť trochu do vnútrozemia do najkrajšieho údolia ostrova – **Slotslyngen** – plného plesových jazierok, skalnatých roklín a fialového kvitnúceho vresu. Slotslyngen, aj keď je trošku bokom naozaj stojí za návštevu a za pár krokov naviac. Slotslyngen v preklade znamená „zámocké vresovište“. Skalnaté údolie je tiež plné plné borievkových krovísk a v auguste tu dozrievajú sladučké čučoriedky a černice. Scenériu dotvára dubina, stromy vetrami znetvorené do divokých a pitoreskných tvarov. Ako hovorí samotný preklad názvu v minulosti Slotslyngen patril zámku Hammershus a údolie slúžilo ako pastvisko pre ovce a kravy. Hammershus však už v roku 1743 opustili a údolie predali farmárom. V roku 199 však dánska vláda údolie kúpila a zriadila tú chránený národný prírodný park. Slotslyngen siaha od pobrežia pod hradom a z výšky 70 m nad morom ponúka nádherné výhľady na more, neďaleké Švédsko, ale i na hrad. Súčasťou údolia sú aj vtáčie útesy Muleklev, kde hlavne počas hniezdenia milovníci vtákov môžu obdivovať množstvo farebných álk a tučniakovitých morských vtákov. Pri troške šťastia natrafíte aj na sokola.

Tým, ktorým sa máli, odporúčame ešte pri Hammershuse sadnúť na autobus smerom na juh od mestečka **Vang pri mieste Jons Kapel** /40 metrov vysoká skala v more v podobe mnícha Jona/ a obísť si túto časť od Jons Kapel a chodníkom pre peších sa pri pobreží vráti do Vangu a autobusom späť do Gudhjemu. Na tejto strane more vytvorilo zo samostatne stojacich skalísk prapodivné útvary. Najznámejším je v mori stojaci útvar **Løvenhovederne**, pripomínajúci levie hlavy.

Hammershus, pri pôsobivých ruinách najväčšej škandinávskej pevnosti zo stredoveku, z roku 1255, ktorú postavil arcibiskup Lund Švédsky /hovorí sa však, že to bolo na príkaz kráľa Valdemara Víťazného/. Jeho najstaršiu časť predstavuje stará Biskupská pevnosť, kedysi chránená drevenými palisádami. Neskoršie bola rošírená o prstenec 6 metrov vysokých hradieb a iných stavieb. V 16.storočí pevnosti pribudli prvé kanóny a strielne. Vonkajšie hradby zámku formujú zámocké nádvorie s pozostatkami veľkej veže, stajní pre kone a dobytok a pivnice pre potraviny. Nádvorie pevnosti bolo premostené cez hlbokú trhlinu kamenným mostom, ktorého súčasťou boli aj 2, dnes už neexistujúce strážne veže. V stredoveku pán Hammershusu bol aj pánom celého ostrova. Obyvatelia ostrova museli platiť dane a poplatky v pravidelných termínoch. Ak ste tak neurobili skončili ste vo väzení pevnosti a v horšom prípade na popraviske umiestnenom na vršku viditeľného z nádvorja pevnosti. Najznámejšími väzňami za vlastizradu to boli princezná Leonora Christine a jej manžel Corfitz Ulfeld v rokoch 1660 -61 – ich celý dodnes možno navštíviť.

Pevnosť bola striedavo majetkom arcibiskupa a kráľa podľa toho, ako sa vyvíjali vzájomné spory medzi cirkvou a kráľovskou korunou. K striedavému ovládaniu ostrova Švédmi a Dánmi počas dlhých storočí sa svojim spôsobom vyjadril aj obyvatelia Bornholmu – na obelisku nad mostom v Hammeshus znie nápis „ aj keď my Bornholmčania hovoríme napoly švédskym jazykom, vždy sme boli a vždy zostaneme Dánmi.“

Od r. 1525 do r. 1576 bola pevnosť v zástave mesta Lubeck. V 17. st. počas Švédskych vojen sa dostala do švédskych rúk. Od 1743 je opustená a stala sa zdrojom stavebného materiálu, čo ju definitívne premenilo na ruiny. Až 1822 bol Hammershus vyhlásený za pamiatku. V lete 2018 otvorili nové Hammershus Welcome Centre. Bezplatná expozícia približuje nálezy a históriu hradu. K dispozícii kompletná infraštruktúra – kaviarne, toalety a pod.

Najsevernejším bodom je výbežok Hammeren, ktorý od pevnosti oddeľuje hlboké údolie a jazero. Tu zaujme maják a ruiny, tzv. **Salomonovej kaplnky**, ktorú dal postaviť arcibiskup z Lundu v roku 1300 a ktorá je pomenovaná podľa jedného z dominikánskych mníchov. V jej blízkosti je prameň, údajne so zázračnou liečivou vodou.-toto miesto v stredoveku malo kultovný ráz. Hammeren bol v stredoveku známy ako jedno z najznámejších lovísk a trh ostrova pre základnú potravinu tej doby – haringy. Podobné trhy na haringy v stredoveku boli v Lubecku, Drageri, Malmo, Trelleborgu, ale dominantú úlohu hral Bornholm. Tu sa v rokoch 1200 - 1400 schádzali predstavitelia cechu rybárov , okolo Salamonov kapelnky rozmiestnili sudy plné haringov a tancom slávlili vydarenú sezónu. Slávnosti sa zúčastnili pouliční predvádzачi, obchodníci, prostitútky. Jedného dňa však zlatý čas haringov skončil a pod pieskom času zostala len kaplnka a pár zabudnutých miest. Čo však Bornholmu zostalo dodnes je tradícia údiární haringov a lososov, ktoré sú rozosiate po celom pobreží.

Severne od pevnostných ruín sa nachádza romantický prístav **Hammershavn**. Možno tu pozorovať nádherný západ slnka, ale sú tu aj veľmi pekné pieskové pláže vhodné hlavne pre deti. Prístav je známy tým, že tu bolo jedno z hlavných nálezísk slávnej bornholmskej žuly a mramoru. Do októbra sa odtiaľto organizujú plavby drevenými lodičkami alebo kajakmi

popod útesy či do jaskýň Den Vade Ovn /Mokrý jaskyňa/. S Hammerhavnu sa na kajakoch resp. drevených člnoch možno plaviť až do Vangu – čo je údajne úžasný zážitok.

Opalsøen /Opalové jazierko/ je jedno z jazier, ktoré vznikli po ťažbe mramoru a žuly, kameňolom existoval do roku 1972. Kameňolom sa nachádzal v Hammer od roku 1891, firma sa nazývala Bornholms Granitvaerk a bola v rukách nemeckých vlastníkov. V tomto období tu pracovalo približne 800 robotníkov – odtiaľto slávna bornholmská žula cestovala do Kielskeho kanálu a do mnohých baltských prístavov. Z mimoriadne cenenej bornholmskej žuly boli postavené levy pri bráne do pivovaru Carlsberg a z toho istého materiálu je aj kolonáda Národného múzeu v Kodani. Po Prvej svetovej vojne vlastníctvo kamenolomu prevzali Dáni, ale kamenárstvo v tej dobe už bolo v úpadku. V roku 1972 bol tento kameňolom definitívne uzavretý. Ďalej je tu **Krystalsøen /Kryštálové jazierko/**, **jazerá Hammer Sø** /kedysi tvorilo prieliv medzi Hammerenom, ktorý bol samostatným ostrovčekom a zvyškom Bornholmu/, Gamle Dam, ale aj k starým majákam Hammers Fyr /z roku 1871 stojaci na najvyššom bode Hammeren vo výške 86 m nad morom/ a na úplne najsevernejšom bode výbežku a ostrova vôbec zase Hammer Odde Fyr /postavený v roku 1895 a stále v používaní/.

Ďalšie riadky sú určené pre tých, ktorí si chcú výlet predĺžiť ešte o časť južne od ruiny Hammershus smerom na mesto Vang, respektíve až do mesta Hasle:

Pokračujeme teda v našej trase smerom na juh a našou zastávkou bude mestečko **Vang**, ktoré slúžilo v minulosti ako nákladný prístav pre miestny granitový kameňolom. Z útesu za Vangom je len 3 km do Bornholmskej ZOO a chráneného prírodného parku Slotslyngenu.

Len o kúsok ďalej je miesto nazývané **Jons Kapel** (legenda hovorí o mníchovi Jonovi, žijúcom v neďalekej jaskyni, ktorý odprevádzal modlitbami miestnych rybárov za úlovkom). Z vrcholca útesov k tomuto miestu vedie 108 schodov granitovou úžľabinou, končiacou sa na úrovni mora, kde vlnobitie vytvorilo so skál pitoreskné útvary. Cyklisti môžu použiť pobrežný chodník.

Odporúčanie pre cyklistov, ktorí idú na vlastnú päsť: odporúčame jednu cestu na Hammershus absolvovať vnútrozemím – po cyklotrase číslo 26 na východ a na pobrežie sa vrátiť po cyklotrase č 23 na sever. Je to jedna z najkrajších cyklotrás na celom Bornholme. Vede cez malebné údolia ostrova – Slotslyngen – plného plesových jazierok, skalnatých roklín a fialového vresu, cez lesy a polia popri typických bornholmských farmách. Cesta vedie popri okrúhlym kostole Olsker kirke z roku 1150. Kostol so svojimi 26 metrami je najvyšší zo všetkých okrúhlych kostolov na Bornholme a svojou mohutnosťou pripomína nedobytnú pevnosť. Kostol ročne navštívi takmer 30 000 návštevníkov. Cesta na východ potom vedie k Rustsker Hojlyng so 20 tonovými bludnými balvanmi a cez dedinku Ro k pobrežiu, kde už po cyklotrase č. 10 prídeme až domov.

Výlet 4: Štvrtok 09:45 – 15:00

Almindingen / Voľný deň

Účastníci už budú mať vo štvrtok 3 náročné walkerské dni. Možno sa hodí individuálne voľno. Kto je však vo forme máme odporúčanie vydať sa do vnútrozemia ostrova do prastarého lesa Almindingen. Pre tých, čo sa tak rozhodnú – tú sú informácie, čo deň ponúka.

Trasa/dĺžka trasy : Almindingen – les. Deň strávime vo vnútrozemí ostrova – v zelených

route data

Nature Trail

Distance ↔ 6.4 km

Duration ⌚ 1:45 h

Ascent ▲ 94 m

Descent ▼ 94 m

Difficulty easy

Stamina ■■■■■■

Technique ■■■■■■

Altitude

168 m

81 m

pľúcach ostrova a v jednom z najväčších a najstarších lesov Dánska. Vzhľadom na vzdialenosť sa pre walkerov odporúča použiť transfer autobusom z Gudhjemu, evt. Kombinovať walking s bicyklami.

Možnosť je zvoliť si buď čistú walkerskú alternatívu v kombinácii s autobusom /č. 1/, alebo zvoliť si kombináciu walkingu s bicyklami /č. 2/:

Náročnosť trasy: pomerne nenáročná trasa po rovine po lesných chodníkoch, jediný prudší zostup predstavuje prechod do Ekkodalen cez skalnatú lesnú roklinu

Alternatíva 1: Bus + Walking

Odchod autobusu linky č. 3 z Gudhjem Ovre je: **9,14** hod /príchod do Almindigen Koldekildehus –príchod o 9,36 hod o resp. ďalší odchod o 11,14 hod.. Naspäť z Almindigenu **busom č. 3** s odchodmi o 15,33, 16,33, **17,28** a 19,28 hod. Výstup Gudhjem Ovre.

Alternatíva 2: Walking + Bicykel

Pri tejto destinácii /Almindigen/ je kombinácia walking s cykloturistikou doslova ideálna. Vzdialenosti na bicykli aj walkerské trasy sú ideálne. Veľkou výhodou je sloboda a nezávislosť od busovej prepravy a možnosť rozšírenie programu o blízke a jediné vnútrozemské mestečko Aakirkeby.

Na bicykloch sa vydáme po cyklotrase číslo 25, prejdeme popri už známom okrúhlom kostolíku Osterlars, pokračujeme na juh až dosiahneme les Almindigen. V starobylom lese Almindigen /piaty najväčší les v Dánsku/ walkerí na bicykloch majú dve možnosti. Buď odložia bicykle a prejdú les ako walkerí, alebo budú pokračovať na bicykloch, držiac sa po jeho pravej strane.

Popis pamätihodností na trase pre obidve skupiny : Na bicykloch resp. pešo sa dá dôjsť k ruinám starobylých vikinských hradov **Lilleborg a Gamleborg**, na vôbec najvyšší bod ostrova – miesto zvané Rytterknaegten – kultové miesto lúpežných rytierov, nachádza sa tu aj vyhladková kráľovská veža. Bicyklom sa dostaneme aj k obore bizónov a tiež k **Dronningstenen og Loklippen** – výhľadkovému miestu a vstupe do **Ekkodalen** – údolia ozvien, ktoré tvorí viac ako kilometer dlhý skalný zlom. Ďalej v Almindigen nájdeme bludné kamene **Rokkestene**, jazierka Graessoen, Aremyr, Borgeso.

Les je ako stvorený pre walkerov. ...a samozrejme nesmieme zabudnúť na hubárov. Almindigen je preslávený hubársky raj – nájdete tu dubáky, kozáky, suchohríby, masliaky, bedle i obrovité biele vatovce.

V lese je niekoľko lesných krčiem a reštaurácii, kde sa dajú doplniť tekutiny či žalúdky. Najznámejšia a veľmi vyhľadávaná je **Ekkodalshuset** z roku 1906, postavená kedysi ako železničná stanica dnes neexistujúcej železnici na trati Aakirkeby – Almindigen. Chýrnou špecialitou reštaurácie je Genlyds Tarteletten. V chrumkavom jedlom tanieri s priemerom 16,3 cm zo špeciálneho cesta je mimoriadne chutná pochúťka 300 g mäsa so sliepky v špargľovej omáčke. K tomu sa podáva miestne pivo zo Svaneke pivovaru.

Almindigen. Dvestoročný les je jeden z najväčších lesov celého Dánska – jeho rozloha je 3800 hektárov, čím sa stáva piatym najväčším lesom Dánska. Prítomie lesa, okrem bohatých

nálezísk hříbov, skrýva množstvo zaujímavostí. A to aj z vikingskej histórie. Spomeňme predovšetkým ruiny pevnosti **Gamleborg** – najväčšieho a najdôležitejšieho ostrovného opevnenia v rokoch 800 – 1100. Pevnosť bola poslednou záchranou pred častým nájazdami nepriateľov – či vikingských nájazdov alebo lúpežných hord. Dodnes sú viditeľné časti ochranných hradieb. Mocenskou protiváhou pevnosti Hammershus, kde bola sústredená cirkevná moc bol zase hrad **Lilleborg** – ruiny hradu stojí na druhom najvyššom bode oblasti.

Pevnosť bola zase centrom svetskej moci resp. kráľovskej koruny, bola majetkom dánskeho kráľa. Pevnosť sa premenila v ruiny v r. 1259 kedy neodolala úspešnému útoku arcibiskupa Jakoba Erlandsona. Archeológovia tu objavili množstvo artefaktov, predovšetkým mincí a to dokonca mincí datovaných po roku 1259, čo dokumentuje, že život sa v tomto centre moci nezastavili ani po devastačnom útoku arcibiskupa.

Ďalšie zaujímavosti lesa Almindingen patri skorej k prírodným či geografickým zvláštnostiam. **Rytterknaegten** – najvyšší bod Bornholm s výškou 162 m n.m. K dispozícii je tu aj pekná vyhlídková veža. Veža je postavená z miestneho granitu – dali ju v roku 1856 postaviť na pamiatku návštevy dánskeho kráľa Frederika VII: S pridanou nadstavbou tak veža dosiahne až do výšky 182 m n..m. a stáva sa tak vôbec najvyšším bodom celého Dánska. Netreba zdôrazňovať, že miesto ponúka úžasný výhľad na ostrov.

Les Almindingen – v preklade aj „ patriaci všetkým ľuďom“ pred svojim založením slúžil ako pastviny pre dobytok. Odvtedy sa však zmenil v lesný porast a na pripomenutie pôvodného účelu bola v lese zriadená 500 árová obora so stádom európskych bizónov, ktoré sem boli dovezené z Poľska.

Nemali by sme zabudnúť ani na ďalšiu zvláštnosť Almindingenu – údolie **Ekkodalen**, údolie ozviem. Miesto je známe zvukovými ozvenami, odtiaľ aj pôvod meno údolia.

Okolie Almindingen pre cyklistickú skupinu: Pre bicyklistov je atraktívna aj blízkosť tretieho najväčšieho mesta Bornholmu Aakirkeby. Je to jediné mesto vo vnútrozemí, obchodné centrum, ktoré nemá prístav. Cieľom turistov, okrem vymožeností mesta /obchody a reštaurácie/ sú predovšetkým 2 atrakcie Aa kostol a centrum NaturBornholm. Zdatnejší bicyklisti môžu svoje horské bicykle vyskúšať na špeciálnych horských zjazdových trasách, ktoré sa tu nachádzajú.

Aa kostol bol postavený v roku 1149 a mal pevnosť hlavného kostola ostrova. Je postavený zo zeleného pieskovca a vápenca z Gotlandu. Interiéry kostola ponúkajú množstvo skvostov unikátnych v Dánsku. Medzi najzväčnejšie patri krstiteľnica, ale aj dva vzácne rúnové kamene. Jeden z nich sa volá Grodbystenen a druhý Mollgardstenen.

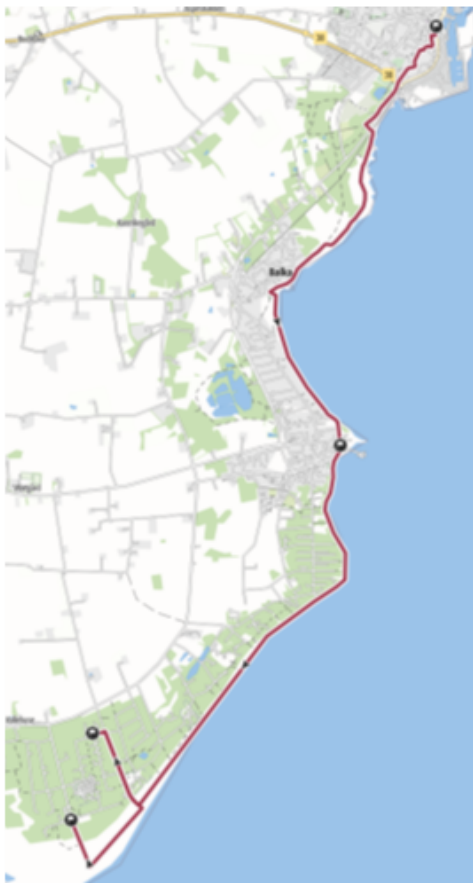
NaturBornholm – úžasné miesto pre ľudí každého veku, ale predovšetkým pre rodiny s deťmi. NaturBornhom je expozícia, ktorá Vás sprevádza vývojom ostrova od udalosti pred 1,7 mld rokov, od doby ľadov, cez geotermálne a tektonické obdobie, až do dnešnej podoby

ostrova. Súčasťou centra je aj expozícia dinosaurov v životnej veľkosti, niektoré dosahujú až 20 metrov. NaturBornholm je aj malou zoologickou záhradou – nájdete tu krokodíly, korytnačky, akvária s rybami a žabami a samozrejme množstvo workshopov a audiovizuálnych prezentácií.

Výlet 5: Piatok 10:00 – 17:30

Pláž Dueodde

route data

Hiking route

Distance ↔ 12.7 km

Duration ⌚ 3:05 h

Ascent ▲ 33 m

Descent ▼ 31 m

Difficulty easy

Stamina ●●●●●●

Technique ●●●●●●

Altitude

19 m

0 m

Trasa: Gudhjem Feriepark odchod o 10:00- presun našim prenájatým autobusom do mestečka Nexø – odtiaľ peši po pláži do centra Dueodde – vyzdvihnutie autobusom a transfer do Gudhjemu o 17:00

Návrat: našim prenájatým autobusom z Dueodde do Gudhjemu

Dĺžka a náročnosť trasy : 10 km z Nexoe do Dueodde, z toho 5 km po pláži /pevný piesok/.

Naša destinácia sa nachádza na najvzdialenejšom juhovýchodnom cípe ostrova v rekreačnom rezorte Dueodde. Miesto je vzdialené od ferieparku cca 35 km jedným smerom t.j. walkerom pripravujeme transfer autobusom tam a späť. Na mieste ich potom čakajú walkerské trasy o dĺžke cca 10-15 km po pieskových plážach a dunách, kúpanie v mori a hry a cvičenia na pláži,.

Pre tento deň sme dohodli fakultatívnu možnosť pristavenie prenájatého autobusu, ktorý skupinu vyzdvihne o 10,00 v Gudhjem a naspäť zase o 17,00 hod. v Dueodde. Pre individuálne pohybujúcich sa walkerov :

Odchod **busu č. 7** z Melstedu od **8,45** hod /príchod Snogebaek 9,43 hod, resp. ďalší odchod z Melstedu o 10,45 hod a príchod Snogebaek 11,42 hod.

Návrat z Dueodde – **bus č. 8** odchody o **16,58** hod /posledný bus z Dueodde !/ Príchod do Gudhjemu o 17,52 hod..

Popis trasy: Z autobusu vystúpime v mestečku Nexø, odkiaľ sa vyberieme chodníkom pomedzi letné domčeky v tieni borovicových lesov, cez pláž Balka, až sa dostaneme do malej rybárskej osady **Snogebaek**. Tu si urobíme krátku prestávku s možnosťou pozrieť sa do malých obchodníkov, občas tu býva aj trh. Odtiaľ už pokračujeme po pláži až do Dueodde, cirka 6 km.

Prechádzame pobrežím výbežku **Broens Odde** a po pobreží naberieme smer na Dueodde. Broens Odde je pokryté 500 miliónov rokov starej na jemno rozdrvenej zelenej bridlice. Zelená farba má pôvod v mineráloch. Na niektorých miestach v mori a bridlici vidno čierne hrudky ....pre informáciu ide o prírodný fosfát, niekedy značne zapáchajúci.

Priestor za plážami a dunami je vyplnený pásom borovicového lesa /bohatého na hříby/ - borovicový les má úlohu vytvoriť prekážku erózie ostrova a hlbšiemu prenikaniu piesku do vnútrozemia a tiež vytvárať pekné a chránené zákutia pre letné chaty.

Cestou po pláži smerom na Dueodde urobíme prvú odbočku – zahne a prejdeme cca 500 ulicou Skrokkegardenvejen. Po 500 metroch uvidíme na oboch stranách úzke chodníky – tie vedú k obrovským zbytkom nemeckých **vojenských opevnení** z Druhej svetovej vojny. Bola tu postavená najvýchodnejšia obrovská delostrelecká batéria, ktorá mala úlohu kontrolovať Baltické more. Pevnosť pozostávajúca z 2 bunkrov však nikdy nebola dostavaná o obrovské delá nikdy nevystrelili. Príčinou oneskorenia boli spory o veľkosti batérie a z toho vyplývajúce časové prietahy. Časť obrovských diel bola presunutá do dánskeho Hanstholmu na obranu

Jutského polostrova. Ďalším vojenským pozostatkom je NATO veža z obdobia studenej vojny. Dnes je tu vojenské múzeum a rozhľadňa a len turistická pamiatka na minulosť.

Medzi zaujímavosťami Dueodde jednoznačne patrí aj **Dueodde Fyr** – maják v Dueodde. .

Osemhranný a novodobý maják, najvyšší v Európe /47 metrov/ bol spustený do prevádzky 15. augusta 1962 o 13,22 hod a jeho svetlá dosvietia do diaľky 40 km.

Dueodde je známe tiež ako mimoriadne dôležité miesto pre migráciu vtáctva – tá začína v auguste a končí v októbri. Dueodde navštevujú „vtáčkari“ z celého sveta. Dueodde je rekreačná oblasť plná hotelov, rekreačných centier, reštaurácií, športovísk, obchodov – dá sa tu veľmi príjemne stráviť niekoľko hodín.

V prípade, že zostane dosť času a síl vrelo odporúčame pokračovať v chôdzi smerom na západ – do západnej časti Strandmarkenu až k ústiu najväčšej bornholmskej rieky Ole A, aby sme sa ocitli v 19. Storočí. Stoja tu nádherný vodný mlyn z 19. storočia s rôznymi ďalšími dobovými stavbami. Mlyn nesie názov **Slusegaard**. Niektoré z dverí mlyna sem boli pred 100 rokmi prenesené z kostola sv. Petra. Neďaleko Slusegaard sa nachádza aj veľké pohrebné miesto z doby železnej. Vykopávok sa v roku 1960 aktívne zúčastnila aj dánska kráľovná Margrethe II, vtedy ako 15 ročná.

Výlet 6: Sobota 09:35

Erteholmene

Popis trasy : výlet na Hráškové ostrovy si odpustí len máloktorý návštevník. Hráškové ostrovy /na mape vyzerajú ako hrášky/ je skupina 3 malých ostrovčekov severne od Bornholmu. Ostrovy sa volajú Christiansoe, Frederiksoe a Graesholmen ...a je to naozaj unikátne miesto, ktoré treba vidieť. Na ostrovoch trvale žije len 90 obyvateľov a osídlenie predstavuje žijúce múzeum. Na ostrovoch je všetko chránené – stavby, flóra a fauna.

Automobily majú na ostrovy zákaz, napokon nie sú tam ani cesty, len chodníky pre peších. Väčšina budov na ostrovoch patrí Ministerstvu obrany.

Ostrovy sa na medzinárodných mapách objavili v roku 1684. Ich hlavným poslaním bolo vďaka vojenskému opevneniu chrániť Bornholm pred nájazdami predovšetkým zo Švédska. Vojenské opevnenia a delové batérie boli v akcii jediný raz v histórii a to vo vojne s Anglickom, kedy anglické loďstvo s 8 loďami napadlo ostrovy – v rokoch 1807 – 1814. Delová paľba ostrovom neublížila a neúčinná bola aj paľba diel z pevnosti, pretože anglické loďstvo bolo mimo dostrel. Situáciu však otočilo počasie – silný vietor nahnal anglické lode príliš blízko ostrovom na dostrel diel a anglické loďstvo bolo nútené utiecť z bitky.

V roku 1855 pevnosť na ostrove prestal slúžiť vojsku, ale na ostrovoch zostalo 20 členov posádky ako obsluha veľmi dôležitého majáka. Z tejto skupiny vojakov sa vytvorilo prvé civilné osídlenie – predovšetkým rybárov. Ostrovy každý rok navštívi približne 50 000 turistov, väčšina z nich na ostrovoch strávi len 3 hodiny. Jediný prístup na ostrovy predstavuje trajekt z Gudhjemu.

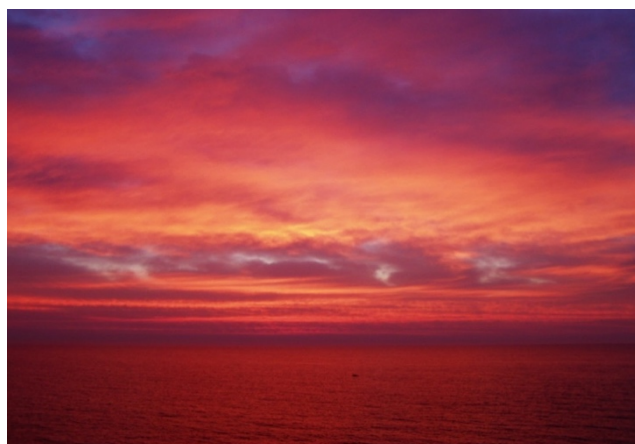
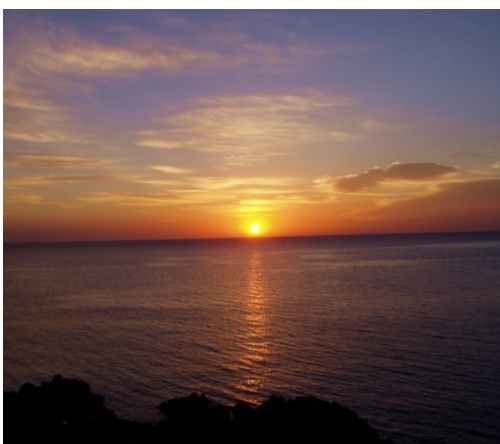
Scenérie ostrovov sú spektakulárne. Kvôli búrlivým vetrom malé domčeky stoja na dne v skale vykopaných priehlbniach, ktoré zároveň chránia malé záhradky pred vetrom. Na ostrovoch vďaka tomu rastie prekvapivá flóra – lekná, vinice, čerešne. Návšteva ostrovov je jedinečným zážitkom. Je to zároveň jediné miesto v Európe kde sa môžete potápať v mori s tuleňmi. Fascinujúca je aj architektúra na ostrovoch. Okrem spomenutých domčekov architektúru tvoria hradby, obranné bašty, prístav, historické vojenské baraky formujúce zopár nádherných uličiek. Maják, vodné bašty a studne a pod.

Cesty no ostrovoch nehľadajte. Walkeri si prídu na svoje a paličky si užijú. Chodníky po obvode ostrov poza opevnením sú v celku pohodlné ale stred ostrova s vypuknutým stredom je náročnejší. Chodí sa po skalnatých platniach a chodníkoch.

Výlet X: podľa dohody

Východ slnka

Gudhjem Feriepark je síce na severnom pobreží ostrova, ale natočený na východ – to za bezoblačnej noci núka nočnú pešiu vychádzku k pobrežiu alebo na kopec Bokul nad Gudhjemom s krásnym výhľadom. Že to stojí za to vás možno presvedčia nasledujúce fotky z našich výletov na Bornholm v uplynulých rokoch.

Komentár

Odporúčané trasy v žiadnom prípade nevyčerpávajú chodecký potenciál Bornholmu. Na zoznam sme zaradili len tie top trasy z 20 najlepších hiking oblasti a to tak, aby približne kopírovali a harmonizovali s cyklotrasami, po ktorých sa bude väčšina účastníkov pohybovať.

Zároveň treba povedať, že trasy a ani ich termín nie sú povinné. Každý ich môže absolvovať v rôznom rozsahu, individuálne v skrátenej či predĺženej verzii. Walkeri sú tak isto vítaní kombinovať pešie túry s cykloturistikou.

Ďalšie tipy na výlety:

- Tematicke návšteva ostatných Bornholmských okrúhlych kostolov.
- Hlavné mesto ostrova Roenne
- Východná časť lesa Almindingen – konkrétne oblasť Paradisbakkerne s takzvaným Rokkestenen – kolísajúcim sa bludným kameňom